

Adviescollege Stikstofproblematiek
T.a.v. voorzitter Remkes

KIX

Datum 18 februari 2020
Behandeld door [REDACTED]
Telefoonnummer [REDACTED]
Ons kenmerk [REDACTED]
Uw kenmerk [REDACTED]
Natuurgebied Natura 2000 in Nederland
Onderwerp Aanbevelingen voor aanpak stikstofproblematiek - natuurherstel

Geacht Adviescollege Stikstofproblematiek, geachte heer Remkes,

In de eerste plaats willen wij u hartelijk danken voor de gelegenheid om met uw Adviescollege te spreken op donderdag 13 februari. We waarderen opnieuw uw oog voor de maatschappelijke dialoog.

In opvolging van dit gesprek zenden wij de kern van ons pleidooi u hierbij ook schriftelijk toe. We hopen dat dit bij zal dragen aan uw verdere werk om te komen tot een advies waarin natuurherstel gerealiseerd wordt.

Met vriendelijke groet,

Marc van den Tweel
Algemeen directeur Natuurmonumenten

1. Woord vooraf

Natuur is van ons allemaal, maar vooral ook voor ons allemaal. Zonder natuur geen leven, geen voedsel, geen schoon (drink)water, geen schone lucht, geen leefbaar klimaat en geen fijne leefomgeving om in te wonen, werken en recreëren. Onze natuur is verwaarloosd. Nederland heeft de minste natuur van Europa en een groot aantal plant- en diersoorten, waaronder insecten en vogels, hollen achteruit. Een teveel aan stikstof is niet alleen slecht voor natuur, maar ook voor onze gezondheid. De deken van stikstof over ons land draagt bij aan grootschalige luchtverontreiniging. Tijd voor een grote omslag die iedereen ten goede komt. Meer natuur biedt meer ruimte voor biodiversiteit, economische ontwikkeling, een aantrekkelijk landschap en een gezonde leefomgeving.

In aanvulling op ons gesprek over natuurherstel willen wij een aantal punten (nogmaals) expliciet onder uw aandacht brengen.

Natuur verdient een impuls

De Natura 2000-gebieden zijn niet voor niets aangewezen. Dit was en is noodzakelijk voor de bescherming van soorten die binnen Europa afhankelijk zijn van leefgebied in Nederland. Met andere woorden, deze bescherming is voor de betreffende soorten cruciaal om uitsterven te voorkomen.

In Nederland is de aanwijzing van gebieden gebeurd in de context van een ondernemend, ontwikkelend land, waarbij de bescherming van soorten belangrijk werd gevonden, maar waarvoor het minimum aan ruimte werd toebedeeld. Veel Natura 2000-gebieden zijn daarom te weinig robuust en kampen naast een te hoge stikstofdepositie ook met verdroging en versnippering. Het is onmogelijk om hiermee tegemoet te kunnen komen aan de biodiversiteitsopgaven, zoals ook in Europees en internationaal verband overeen zijn gekomen.

Natuurmonumenten benadrukt:

- De ondergrens voor natuur in Nederland is bereikt. Het terugdringen van de uitstoot van stikstof moet daarom noodzakelijkerwijs hand in hand gaan met een ambitieus programma voor natuurherstel.

Het Natura 2000-netwerk omvat nationale en internationale gebieden van belang. De Vogel- en Habitatrichtlijn zijn door de Europese gemeenschap beoordeeld als 'fit for purpose'. Een nationale discussie over aanwijzing en begrenzing moet daarom worden gezien in die internationale context:

- Voorkom vertraging van natuurherstel door uitvoering van Natura 2000 onverminderd voort te zetten. Een discussie over de aanwijzing van Natura 2000 in Nederland is onwenselijk gezien de staat van de natuur, maar bovendien ook juridisch onhoudbaar. De vertraging die de discussie oplevert, brengt het bereiken van concrete doelen verder weg in plaats van dichterbij.
- Investeer in internationale dialoog, waardoor grensoverschrijdende natuurgebieden in betere samenhang kunnen worden beheerd en grensoverschrijdende piekbelasting door stikstof gericht wordt aangepakt.

Om onze natuur te versterken is het belangrijk dat het Natuurnetwerk Nederland wordt afgemaakt en waar nodig wordt uitgebreid en verbonden om robuuste natuurgebieden te realiseren. Binnen het

netwerk moeten de noodzakelijke verbindingen tussen natuurgebieden komen en natuurinclusieve buffers zodanig ingericht worden dat ze de negatieve invloeden van buitenaf dempen. Daarnaast is het van belang in te zetten op herstel van de hydrologie van deze gebieden, het investeren in beheer- en herstelmaatregelen en, zolang de stikstofdepositie te hoog is, in aanvullende, reducerende maatregelen. Op deze manier zullen natuurlijke processen die voorwaardelijk zijn voor het realiseren van natuurdoelen zich herstellen.

Wij stellen de volgende aanpak voor het realiseren van robuuste en verbonden natuurgebieden en natuurherstel voor:

- Maak het Natuurnetwerk Nederland (NNN) af. Provincies beschikken over het benodigde instrumentarium om dit te doen. We roepen op om hierin ambitie, regie en lef te tonen.
- Versterk het NNN met een kwantitatieve impuls van natuur en landschap om tot een robuust netwerk te komen dat Natura 2000 ondersteunt. Hiervoor is 50.000 hectare natuur en natuurinclusieve landbouw nodig. Dit oppervlak werd eerder geschrapt en het wordt duidelijk dat dat geen verstandige zet is geweest voor de natuurkwaliteit.
- Zet met hoge prioriteit, zorgvuldigheid en hogere intensiteit in op natuurherstelmaatregelen; hydrologische maatregelen staan voorop.
- Investeer in een extra beheerimpuls voor het natuurnetwerk. Hierdoor komt de formele staat van instandhouding op termijn minder snel onder druk te staan bij economische ontwikkeling.
- Verbind leefgebieden: voor veel soorten en habitats geldt dat een gunstige staat van instandhouding uitsluitend kan worden bereikt door naast een uitbreiding van geschikt leefgebied ook geschikte leefgebieden met elkaar te verbinden. Hiermee kunnen de huidige populaties uitbreiden en toenemen.
- Zet in op verweving en natuurinclusieve landbouw en recreatiegebieden als buffer rondom natuurgebieden en robuuste en klimaatbestendige watersystemen om de drukfactoren die van invloed zijn op de kwaliteit van natuurgebieden te verminderen.

De stikstofdepositie beperkt zich niet tot de achteruitgang van biodiversiteit in Natura 2000-gebieden. Deze achteruitgang heeft effect op alle natuur, dus ook buiten de Natura 2000-gebieden. Het met urgentie actief stevig reduceren van de emissies op basis van een bewezen aanpak is de enige weg vooruit. Natuurmonumenten ziet perspectief in een combinatie van generieke maatregelen en een gebiedsgerichte aanpak.

Integrale stikstofreductie

Natuurmonumenten pleit voor een ontwikkeling van extensivering, verweving en verbreding van de landbouw, met prioriteit te starten in de directie omgeving van Natura 2000-gebieden. Daarmee wordt de depositie in de natuur direct aangepakt en kan parallel worden gewerkt aan het vormgeven van een gezonde, toekomstbestendige landbouw, het versterken van de natuurgebieden en de uitvoering van de ambities van het Klimaatakkoord en het Nationaal Plan voor Luchtkwaliteit. De wijze waarop deze verandering tot stand wordt gebracht is bepalend voor het slagen, het welzijn en de welvaart van de agrarische ondernemers en de kwaliteit van het landelijk gebied.

Een dergelijke integrale aanpak, waarbij:

- Stimuleren en investeren gaan voor saneren en technisch intern salderen. Dit is noodzakelijk om de transitie naar kringlooplandbouw te bewerkstelligen. Voor stoppers mag een perspectief

niet kan ontbreken, omdat daarmee grond beschikbaar komt voor bedrijven die willen extensiveren.

- Geef provincies kaders, middelen, een termijn en een duidelijke opdracht om de gebiedsgerichte aanpak succesvol te kunnen invullen. Een reductiedoelstelling op landelijk niveau per sector moet daarin leidend zijn.
- Maatregelen voor de korte termijn beginnen bij een aanpak voor de lange termijn. Als de kaders helder zijn voor de lange termijn kan worden gezien wat dat betekent voor de korte termijn. Natuurmonumenten realiseert zich dat er tijd nodig is om dit milieuprobleem op te lossen. Er is echter zeer beperkt tijd beschikbaar. De aanhoudende veel te hoge stikstofdepositie in de natuur leidt tot een cumulatief effect van verzuring van de bodem. Bovendien stijgen de emissies autonoom door klimaatverandering. Met de tijd neemt het biodiversiteitsverlies dus toe, zolang de depositie boven de kritische depositiewaarden blijft. Kunnen vergunningen worden verleend voordat de stikstofruimte binnen het kader van de te realiseren daling er is? Ja, volgens Natuurmonumenten kan dat mits het onderpand op deze stikstofhypotheek bestaat uit maatregelen die zonder enige juridische twijfel uitgevoerd gaan worden en zonder enige juridische twijfel de benodigde kwantitatieve stikstofreductie opleveren. Tevens is een harde voorwaarde dat direct actie wordt ondernomen, bijvoorbeeld door de meest knellende plaatsen inzichtelijk te maken en prioriteit te geven. Een analogie met het Deltaprogramma is voor ons denkbaar.